

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Prof. dr. E. Dijkgraaf
Drs. R. van Zwol
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Datum : 11 april 2024
Onderwerp : voorstellen op het vlak van drinkwater
voor het akkoord op hoofdlijnen
Ons kenmerk : 96357/HG
Voor informatie : Hans de Groene
degroene@vewin.nl
070 3490 856
Bijlage(n) : 1

Geachte heren Dijkgraaf en Van Zwol,

Vandaag is actie nodig voor de toekomst van ons drinkwater!

Zonder gezond, schoon en voldoende drinkwater is er geen goede volksgezondheid, geen voedselzekerheid, geen veiligheid, geen bedrijvigheid en geen welvaart mogelijk. Maar in steeds meer regio's zullen zonder snelle actie knelpunten ontstaan. Nieuwe woningen zullen dan geen water krijgen, steeds meer bedrijven zal een aansluiting worden geweigerd. Wij vragen aan het nieuwe kabinet de drinkwaterbedrijven te ondersteunen bij hun taken, zodat de continuïteit van de Nederlandse drinkwatervoorziening zowel op korte als op lange termijn kan worden geborgd, en de drinkwaterbedrijven hun belangrijke bijdrage kunnen blijven leveren aan een welvarend, gezond en veilig Nederland.

Inleiding

Graag vragen wij – de tien Nederlandse drinkwaterbedrijven verenigd in Vewin – met het oog op uw werkzaamheden als informateurs uw aandacht voor het volgende.

De tien Nederlandse drinkwaterbedrijven voorzien ruim 8 miljoen huishoudens en bedrijven continu (24x7) van voldoende, gezond, lekker en betaalbaar drinkwater. Wij vervullen daarmee een vitale functie in de samenleving voor volksgezondheid, welzijn én welvaart. Jaarlijks stroomt ongeveer 1,2 miljard kubieke meter drinkwater door ruim 120.000 kilometer waterleiding. Iedereen vindt dat vanzelfsprekend, maar om dat zo te houden werken de drinkwaterbedrijven hard om de groeiende bevolking en economie te kunnen voorzien van drinkwater. Alle tien drinkwaterbedrijven moeten voor 2030 hun productiecapaciteit uitbreiden om die vanzelfsprekendheid te behouden.

Heel recent hebben wij samen met de Unie van Waterschappen in een actieprogramma aandacht gevraagd voor de grote opgaven op het vlak van waterbeschikbaarheid en waterkwaliteit. Dit programma, getiteld 'Water in actie' en bijgevoegd, beschrijft in kort bestek de grote opgaven waarvoor we staan, en wat we als waterschappen en drinkwaterbedrijven zelf doen en te bieden hebben. Maar we kunnen het niet alleen, het actieprogramma beschrijft óók wat wij nodig hebben van een nieuw kabinet.



Tegen deze achtergrond gaan wij kort nader in op de urgente vraagstukken die om een oplossing vragen om de vanzelfsprekendheid van de openbare drinkwatervoorziening, voor alle klanten die daarvan gebruik willen maken, niet in gevaar te brengen:

- Waarborgen voor de leveringszekerheid van drinkwater;
- Verruiming van de financieringsmogelijkheden voor drinkwaterbedrijven;
- Verduidelijking van de wettelijke leveringsplicht en zorgplicht;
- Verbetering van de kwaliteit van drinkwaterbronnen.

Onderstaand lichten we deze punten beknopt toe en doen we concrete voorstellen voor het op te stellen akkoord op hoofdlijnen.

Waarborgen voor de leveringszekerheid van drinkwater

De beschikbaarheid, benutbaarheid en kwaliteit van drinkwaterbronnen – grond- en oppervlaktewater – staan steeds meer onder druk. Door klimaatverandering, toename van de bevolking, nieuwe woningen en economische groei stijgt de vraag naar drinkwater.

Alle tien drinkwaterbedrijven hebben vóór 2030 extra productiecapaciteit nodig, in een aantal gevallen al nu of op zeer korte termijn. Het is helemaal niet zeker dat dit tijdig lukt. Integendeel, drinkwaterbedrijven lopen tegen steeds meer juridische en bestuurlijke belemmeringen aan bij de vergunningverlening. Vergunningprocedures duren lang, de afweging met andere belangen is complex en bestuurlijke knopen worden niet doorgesneden. Zonder snelle actie ontstaan in steeds meer regio's knelpunten. De maatschappelijke schade zal dan groot zijn: nieuwe woningen krijgen geen drinkwater. Aan bedrijven wordt nu soms al 'nee' verkocht en dat zal vaker gaan gebeuren.

De in *Water en bodem sturend* aangekondigde transitie van het waterbeheer en het beter vasthouden van water zullen de duurzame inpassing van de drinkwatervoorziening en het ontwikkelen van nieuwe drinkwaterbronnen op langere termijn vergemakkelijken. Ook de inzet op waterbesparing en het verkennen van alternatieve bronnen zijn belangrijk, maar bieden voor de knelpunten tot 2030 geen soelaas. Voor de korte termijn is in *Water en bodem sturend* daarom afgesproken om het drinkwaterbelang prioriteit te geven wanneer dat nodig is voor het garanderen van de leveringsplicht. Deze afspraak moet zo snel mogelijk handen en voeten krijgen; tot op heden gebeurt dat volstrekt onvoldoende.

Vewin en IPO stellen samen met IenW een Actieprogramma beschikbaarheid drinkwaterbronnen 2023 – 2030 op. Dit brengt knelpunten concreet en transparant in beeld, inclusief oplossingen/acties. De acties moeten doorwerken in de gebiedsgerichte ruimtelijke plannen (NPLG, NOVEX). Echter, zonder een actieve rol van het Rijk, als bestuursorgaan maar ook als beheerder van de grote wateren (Rijkswaterstaat), zijn echte oplossingen niet mogelijk.



Wij vragen:

- *het daadwerkelijk nakomen van de afspraak uit Water en bodem sturend om het drinkwaterbelang prioriteit te geven wanneer dat nodig is voor het garanderen van de leveringsplicht;*
- *een actieve invulling van de systeemverantwoordelijkheid voor de drinkwatervoorziening door de minister van IenW en de bereidheid andere overheden en ministeries, zoals LNV en EZK, aan te spreken op hun wettelijke zorgplicht;*
- *indien nodig nationaal extra maatregelen te treffen of te voorzien in (nood)regelgeving;*
- *prioriteit te geven aan de uitvoering van drinkwaterprojecten in de stikstofaanpak, wanneer de leveringszekerheid – ook op langere termijn – in het geding is.*

Verruiming van de financieringsmogelijkheden voor drinkwaterbedrijven

Om de continuïteit van de drinkwatervoorziening te waarborgen, moeten drinkwaterbedrijven in de komende jaren fors meer investeren. De mogelijkheden om meer inkomsten te genereren om deze investeringen te financieren, worden begrensd door de WACC-regelgeving (Weighted Average Cost of Capital; gewogen vermogenskostenvoet), die voortvloeit uit de Drinkwaterwet. Deze regels houden op dit moment onvoldoende rekening met de sterk gestegen investeringsbehoefte en de steeds strengere eisen van banken. IenW heeft een advies laten opstellen voor verbeteringen van de WACC-regelgeving. De drinkwatersector vraagt om snelle implementatie zodat op korte termijn concrete maatregelen kunnen worden genomen om financieringsruimte te scheppen voor de stijgende investeringen. Het tempo om te komen tot implementatie van oplossingen baart de sector echter de grootste zorgen. Begin 2024 deelde de Tweede Kamer deze zorg door middel van een motie, waarin zij de minister verzocht zo snel mogelijk duidelijkheid te geven over de oplossing. Voor de korte termijn is een opslag met 1% op het WACC-percentage een praktische en effectieve maatregel om de schaa sprong in de investeringen te financieren. Dit met beperkte impact op de betaalbaarheid (jaarlijks € 7- 10 voor een modelklant).

Wij vragen:

- *zo snel mogelijk duidelijkheid over vergroting van de financieringsruimte in de WACC-periode 2025 – 2027;*
- *structurele aanpassing van de WACC-regulering op basis van het profijtbeginsel (tarieven).*

Verduidelijking van de wettelijke leveringsplicht en zorgplicht

Tot voor kort heeft nooit twijfel bestaan over een brede uitleg van de in de Drinkwaterwet opgenomen leveringsplicht van drinkwaterbedrijven en zorgplicht van overheden: alle leveringen van water van drinkwaterkwaliteit door drinkwaterbedrijven via het openbare net gelden als 'wettelijk drinkwater' en vallen derhalve onder de leveringsplicht en zorgplicht. In de afgelopen periode hebben IenW en ILT echter aangegeven een smallere interpretatie van leveringsplicht en zorgplicht te willen hanteren en deze toe te spitsen op leveringen aan huishoudens.

Drinkwaterbedrijven zien grote risico's bij een smallere interpretatie. Reeds nu komt de drinkwatervoorziening voor bedrijven soms in het gedrang. Wanneer drinkwaterbedrijven niet meer kunnen voldoen aan de behoefte van zakelijke klanten, brengt dat risico's met zich mee



voor de economie en werkgelegenheid en leidt dit tot onderbenutting van de publieke infrastructuur, met als gevolg kostenafwenteling op huishoudens. Bovendien leidt een smallere interpretatie niet tot afname van de watervraag van bedrijven. Wanneer zakelijke klanten – als dat al kan – eigen voorzieningen gaan treffen, schaadt dat het doelmatig zoetwaterbeheer. Dit raakt de beschikbaarheid van zoetwater, óók voor de productie van drinkwater.

Veel bedrijven hebben echt behoefte aan water van drinkwaterkwaliteit. Dat geldt zeker, op grond van EU-regelgeving, voor de levensmiddelenindustrie en farmacie. Het is belangrijk dat deze bedrijven onder de wettelijke leverings- en zorgplicht blijven vallen. Daartegenover geldt dat de drinkwatersector kritisch staat tegenover het leveren van drinkwater aan bedrijven die géén drinkwaterkwaliteit nodig hebben. Het borgen van de volksgezondheid en een doelmatig waterbeheer staan hier bij voorop. Het is zaak te verkennen hoe een doelmatige inzet van alternatieven, bij bedrijven waar het gebruik van drinkwaterkwaliteit niet noodzakelijk is, kan worden bevorderd.

In lijn met het voorgaande heeft de drinkwatersector aan de minister van IenW voorgesteld in de wet te verduidelijken dat drinkwaterbedrijven een brede leveringsplicht hebben, zeker ook voor bedrijven die op grond van EU-regelgeving water van drinkwaterkwaliteit nodig hebben, en overheden een zorgplicht die daarmee in verhouding is. De minister heeft in de Kamer aangegeven een brede leveringsplicht voor te staan, maar heeft nog geen actie ondernomen om dit in de wet te verduidelijken.

Wij vragen:

- *in de Drinkwaterwet te verduidelijken dat drinkwaterbedrijven een brede leveringsplicht hebben, ook voor bedrijven die water van drinkwaterkwaliteit nodig hebben, en overheden een zorgplicht die daarmee in verhouding is;*
- *in ieder geval de levensmiddelen- en geneesmiddelenindustrie, op grond van EU regelgeving, te rekenen tot bedrijven die water van drinkwaterkwaliteit nodig hebben;*
- *voorafgaand aan wetwijziging een heldere beleidsuitspraak te doen over de brede interpretatie van leveringsplicht en zorgplicht.*

Verbetering van de kwaliteit van drinkwaterbronnen

De beschikbaarheid en benutbaarheid van drinkwaterbronnen worden ook beperkt door de toenemende druk op de kwaliteit van de bronnen. Deze kwaliteit verslechtert door vervuiling vanuit landbouw, industrie en huishoudens. Zoals de Raad voor leefomgeving en infrastructuur in het advies 'Goed water goed geregeld' (mei 2023) aangaf, lukt het met het huidige beleid en maatregelenpakket niet meer de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) uiterlijk in 2027 te halen. Herziening van vergunningen voor industriële lozingen – waaronder PFAS – gaat onvoldoende snel. Overheden geven nauwelijks invulling aan hun wettelijke zorgplicht voor de bescherming van drinkwaterbronnen (Rli, 2023). Extra maatregelen om de KRW-doelen bij drinkwaterbronnen te halen zijn daarom nodig.



Wij vragen:

- *het zo snel mogelijk minimaliseren van lozingen van PFAS, via aanscherping van vergunningen en vooruitlopend op het Europese verbod;*
- *het opnemen in het NPLG van de bestaande doelen voor nitraat en bestrijdingsmiddelen in drinkwaterbronnen, het vastleggen van de bijbehorende maatregelen in de provinciale gebiedsprogramma's en het toezien op de uitvoering daarvan;*
- *het beter afstemmen van normen voor de toelating van stoffen zoals bestrijdingsmiddelen op KRW-normen en de bestaande doelen voor drinkwaterbronnen;*
- *het versterken van het stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH), specifiek bij drinkwaterbronnen.*

Tot slot

Samengevat staat de openbare drinkwatervoorziening op zowel de korte als de lange termijn voor grote uitdagingen. Wij vragen dan ook uw aandacht voor het veiligstellen van de toekomst van gezond en betrouwbaar drinkwater, aangezien dit een essentiële randvoorwaarde is voor veel pilaren van bestaanszekerheid. Zonder gezond, schoon en voldoende drinkwater is er geen goede volksgezondheid, geen voedselzekerheid, geen veiligheid, geen bedrijvigheid en geen welvaart mogelijk. Wij vragen aan het nieuwe kabinet de drinkwaterbedrijven te ondersteunen bij hun taken, zodat de continuïteit van de Nederlandse drinkwatervoorziening zowel op korte als op lange termijn kan worden geborgd, en de drinkwaterbedrijven hun belangrijke bijdrage kunnen blijven leveren aan een welvarend, gezond en veilig Nederland.

Uiteraard ben ik graag bereid tot nadere toelichting. Een afschrift van deze brief heb ik gezonden aan alle fractievoorzitters.

Met vriendelijke groet,

Pieter Litjens
Voorzitter Vewin